

BOŞANMA KARŞILIĞI ALINAN NAFKA, TAZMİNAT, MENKUL VE GAYRİ MENKULLERİN HUKUKSAL VE VERGİSEL BOYUTU

I-GİRİŞ

Platformun bugünkü konusu esas itibariyle boşanma sonucu tarafların elde ettiği menfaatlerin vergilendirilmesine ilişkin esaslarıdır. Bununla birlikte boşanmanın hukuki sebepleri de yazımızda ayrıntılı incelenmiş olacaktır.

II- HUKUKİ BOYUT

Evlilik birliğinin, tarafların birlikte veya taraflardan birinin talebi ile yapılacak yargılama sonucunda sonlandırılmasını sağlayan olağan hal boşanma durumudur.

Evlilik birliğini sonlandıran diğer haller ise ölüm, gaiplik ve cinsiyet değişikliğidir.

Boşanma sebepleri Türk Medeni Kanununun 161 ve 166'ncı maddelerinde 6 başlık altında düzenlenmiştir.

1. Özel boşanma sebepleri

Medeni Kanunun 161'inci maddesinde eşlerden biri zina ederse, diğer eşin boşanma davası açabileceği hüküm altına alınmıştır.

Kanunun 162'inci maddesi, eşlerden her birinin diğeri tarafından hayatına kastedilmesi veya kendisine pek kötü davranılması ya da ağır derecede onur kırıcı bir davranışta bulunulması sebebiyle boşanma davası açabileceğini belirtmektedir.

163'üncü maddede, "Eşlerden biri küçük düşürücü bir suç işler veya haysiyetsiz bir hayat sürer ve bu sebeplerden ötürü onunla birlikte yaşamayı diğer eşten beklenemezse, bu eş her zaman boşanma davası açabilir." Hükümü yer almaktadır.

164'üncü maddede, Eşlerden birinin, evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemek maksadıyla diğeri terk etmesi veya haklı bir sebep olmadan ortak konuta dönmemesi halinde, ayrılık en az altı ay sürmüş ve bu durum devam etmekte ve istem üzerine hakim veya noter tarafından yapılan ihtar sonuçsuz kalmış ise; terk edilen eşin, boşanma davası açabileceği belirtilmiştir.

.165'inci maddede ise," Eşlerden biri akıl hastası olup da bu yüzden ortak hayat diğer eş için çekilmez hale gelirse, hastalığın geçmesine olanak bulunmadığı resmi sağlık kurulu raporuyla tespit edilmek koşuluyla bu eş boşanma davası açabilir." denilmektedir.

2. Genel boşanma sebepleri

Medeni Kanununun 166'ncı maddesinde boşanma ile ilgili genel sebepler hüküm altına alınmıştır. Buna göre;

Evlilik birliği, ortak hayatı sürdürmeleri kendilerinden beklenmeyecek derecede temelinden sarsılmış olursa, eşlerden her biri boşanma davası açabilir.

Bu takdirde davacının kusuru daha ağır ise, davalının açılan davaya itiraz hakkı vardır. Bununla beraber bu itiraz, hakkın kötüye kullanılması niteliğinde ise ve evlilik birliğinin devamında davalı ve çocuklar bakımından korunmaya değer bir yarar kalmamışsa boşanmaya karar verilebilir.

3.Boşanma davası devam ederken geçici önlemler ve nafaka türleri

169'uncu madde hükmüne göre, boşanma veya ayrılık davası açılınca hâkim, davanın devamı süresince gerekli olan, özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, eşlerin mallarının yönetimine ve çocukların bakım ve korunmasına ilişkin geçici önlemleri re'sen alır.

Boşanma davasının açılmasıyla birlikte yoksulluğa düşecek olan eş ve çocuklar lehine davanın devamı süresince ödenmek üzere nafakaya hükmedilebilir. Tedbir nafakası için kusur şartı aranmamaktadır.

3.1.Yoksulluk ve iştirak nafakası

Kanununun 175'inci maddesinde düzenlenen yoksulluk nafakası, boşanma dolayısıyla hayat standardı düşen eşe diğer eşin ödediği nafaka türüdür.

Yoksulluk nafakasına hükmedilebilmesi için yoksulluğa düşecek eşin kusurunun diğer eşten daha ağır olmaması gerekmektedir.

Velayet kendisine verilmeyen eş, çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır. Kural olarak iştirak nafakası çocuk ergin olana kadar ödenmeye devam eder. Çocuğun ergin olmasıyla birlikte, eğitiminin devam etmesi halinde çocuğun yardım nafakası talep etme imkânı da bulunmaktadır.

3.2.Boşanma sonucu maddi ve manevi tazminat

Mevcut veya beklenen menfaatleri boşanma yüzünden zedelenen kusursuz veya daha az kusurlu taraf, kusurlu taraftan uygun bir maddî tazminat isteyebilir. Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevî tazminat olarak uygun miktarda bir para ödenmesini isteyebilir. (Md. 174)

4.Boşanma sonucu mal rejimi tasfiyesi

Mal rejimi, evlenmeden önce, evlenme başvurusu sırasında ve evlilik sonrası seçilebilir ve de değiştirilebilir.

Türk Hukuk Sisteminde Mal Rejimi Türleri aşağıda belirtildiği gibidir;

4.1.Edinilmiş mallara katılma rejimi

4721 Sayılı Medeni Kanun gereği yasal mal rejimi edinilmiş mallara katılma rejimidir.

Edinilmiş mallara katılma rejimi, eşlerin kişisel malları ile evlilik süresince edinilmiş malları kapsar.

Edinilmiş mallara katılma rejiminin sona ermesi ile, her eş diğer eşte bulunan kişisel mallarını geri alır.

4.2.Mal ayrılığı rejimi

Mal ayrılığı rejiminde kişisel mal, edinilmiş mal ayrımı bulunmamaktadır. Eşlerin elde ettikleri gelirler kişisel malları olarak kabul edilmektedir. Bu mal rejiminin kabul edildiği evlilik birliğinin sona ermesi halinde eşler arasında mal paylaşımı yapılmamaktadır.

4.3.Paylaşmalı mal ayrılığı rejimi

Paylaşmalı mal ayrılığı rejimi, mal ayrılığı rejimine oranla edinilmiş mallara katılma rejimine daha çok benzemektedir. Burada da eşlerin kendi kişisel malları bulunmaktadır.

Ancak TMK'nın 250'nci maddesi uyarınca, paylaşmalı mal ayrılığı rejimin kurulmasından sonra edinilmiş olup ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına özgülenmiş mallar ile ailenin ekonomik geleceğini güvence altına almaya yönelik yatırımlar veya bunların yerine geçen değerler, mal rejiminin sona ermesi halinde eşler arasında eşit olarak paylaşılacaktır.

Bunun istisnası, manevi tazminat alacakları, miras yoluyla edinilen mallar, karşılıksız kazandırmalar, sağlar arası veya ölüme bağlı tasarruflardır.

4.4.Mal ortaklığı rejimi.

Genel mal ortaklığı rejiminde, eşlerin kişisel malları dışında kalan mallar ile gelirler, ortaklık mallarını oluşturur. Eşler diğer mal rejimlerinin aksine, ortaklık payı üzerinde tek başına tasarruf hakkına sahip değildirler.

5.Ziynet eşyaların iadesi

Ziynet eşyaları kişisel mal kabul edildiğinden mal paylaşımına konu edilemez. Düğünde takılan hangi takıların kime ait olacağı ile ilgili içtihatlar yıllar içerisinde değişiklik göstermiştir. (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 04.03.2020, 2017/3-1040 E., 2020/240 K.)

1-) Kadına Takılan Takılar: Kadına takılan her türlü ziynet eşyası (çeyrek/yarım/tam altın, bilezik, kolye, bileklik, takı seti vs.) ve para gibi ekonomik değerler kadına aittir.

2-) Erkeğe Takılan Takılar: Erkeğe takılan ziynet eşyasından kadına özgü olanlar (örn, bilezik, kolye, küpe vs.) erkeğe takılsa bile kadına ait olacaktır.

3-) Erkeğe takılan çeyrek, yarım, tam altın gibi takılar ve paralar ise “kadına özgü” olmadıklarından erkeğe ait olacaktır.

4-) Paylaşım Anlaşması: Eşler arasında ziynet eşyası ile diğer ekonomik değerlerin (para vb.) nasıl paylaşılacağına dair bir sözleşme yapılmışsa, bu sözleşme geçerli kabul edilecektir.

III- VERGİSEL BOYUT

1.Veraset ve intikal vergisi açısından

1.1.Tazminat olarak alınan değerler

Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nun 1'inci madde hükmüne göre; T.C vatandaşlarına ait mallar ile Türkiye'de bulunan malların veraset tarihiyle veya herhangi bir suretle olursa olsun ivazsız (Karşılıksız) bir tarzda bir şahıstan diğer şahsa intikali Veraset ve İntikal Vergisine tabidir. Bu vergi, T.C vatandaşlarının yabancı Ülkelerde aynı yollardan iktisap edecekleri mallara da şamildir. İvazsız intikal tabiri; hibe yoluyla veya herhangi bir tarzda olan karşılıksız iktisapları ifade eder. İvazsız (karşılıksız) intikaller Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nun konusuna girer.

Boşanmaya sebep olan olaylar yüzünden kişilik hakkı zedelenen taraf, kusurlu olan diğer taraftan manevi tazminat olarak bir para ödenmesini isteyebilir. Bu nedenle boşanma sonucunda elde edilen tazminatlar ivazlı (karşılıklı) intikaldir ve Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nun konusuna girmez.

1.2.Yasal mal rejimi kapsamında alınan değerler

4721 sayılı Medeni Kanununun 202'nci maddesine göre eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanması asıldır. Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kanunda belirlenen diğer rejimlerden birini kabul edebilirler.

1.3.Nafaka

Nafaka Türk Dil Kurumu'na göre, "geçinmek için gerekli olan şeylerin bütünü, geçimlik" anlamına gelmektedir. Nafaka Medeni Kanununda düzenlenmiştir. Nafaka ödemeleri, tutarı ne kadar olursa olsun vergiden istisna edilmiştir. (G.V.K Md. 25/8)

Ayrıca nafaka ivazlı bir intikal sayıldığından bu nedenle Veraset ve İntikal Vergisinin de konusuna da girmemektedir. (V.İ.V.K. mad:2/d)

2- Gelir vergisi açısından

193 sayılı G.V.K'nın 2'nci maddesinde sayılan gelir unsurlarına bağlı olarak ortaya çıkan maddi tazminatlar gelir vergisinin konusuna girecektir. Ancak Edinilmiş malların eşler arasında paylaşılması ise; aynı Kanun'un 2. maddesinde sayılan gelir unsurlarının hiçbirine girmediğinden gelir vergisine tabi değildir.

Elden Çıkarılması Durumu 193 sayılı G.V.K' nun "Değer Artışı Kazançları" başlıklı mükerrer 80. maddesinde; "Aşağıda yazılı mal ve hakların elden çıkarılmasından doğan kazançlar değer artışı kazançlarıdır. İktisap şekli ne olursa olsun (ivazsız olarak iktisap edilenler hariç) 70. maddenin birinci fıkrasının (1), (2), (4) ve (7) numaralı bentlerinde yazılı mal ve hakların, iktisap tarihinden başlayarak beş yıl içinde elden çıkarılmasından doğan kazançlar

Bu maddede geçen "elden çıkarma" deyimi, yukarıda yazılı mal ve hakların satılması, bir ivaz karşılığında devir ve temlik, trampa edilmesi, takası, kamulaştırılması, devletleştirilmesi, ticaret şirketlerine sermaye olarak konulmasını ifade eder.

Kanun'un amir hükmünden anlaşılacağı üzere, ivazsız olarak iktisap edilenler hariç olmak üzere iktisap şekli ne olursa olsun GVK'nın 70'inci maddesinin birinci fıkrasının (1), (2), (4) ve (7) numaralı bentlerinde yazılı mal ve hakların, iktisap tarihinden başlayarak beş yıl içinde elden çıkarılmasından doğan kazançlar gelir vergisinin konusuna girecektir. Boşanma karşılığı alınan tazminat niteliğindeki değerler ivazlı intikaldir.

Dolayısıyla boşanma karşılığı alınan tazminat niteliğindeki Gayri Menkullerin beş yıl içinde elden çıkarılmasından doğan kazançlar gelir vergisine tabi olacaktır. Beşinci yılın bitiminden sonra satılması durumunda ise gelir vergisine tabi olmayacaktır.

3.Katma değer vergisi açısından

Boşanma durumunda, tazminat veya edinilmiş mallara katılma rejimi kapsamında elde edilmiş değerlerin elden çıkarılması durumunun KDV'nin konusuna girebilmesi için devamlılık arz etmesi veya ticari bir organizasyon içerisinde yapılması gerekir. Dolayısıyla boşanma durumunda tazminat veya edinilmiş mallara katılma rejimi kapsamında elde edilmiş değerlerin, devamlılık arz etmeyecek ve ticari organizasyon olmayacak şekilde elden çıkarılması durumunda KDV'nin konusuna girmeyecektir. (KDVK Md:1 6)

IV.DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Yukarıda yapılan hukuksal ve vergisel açıklamalar neticesinde;

1- Boşanma nedeniyle verilecek mal ve paraların, "tazminat" olarak verildiğinden "ivazlı bir intikal" söz konusu olduğu ve bu nedenle Veraset ve İntikal Vergisine tabi bulunmadığı,

2- Bu malların elde edilmesi; Kanunda sayılan gelir unsurlarına girmediğinden gelir vergisine de tabi olmadığı,

3-Elde edilen malların, Kanunda yazılı mallardan olması durumunda, beş yıl içinde elden çıkarılmasından doğan kazançların; değer artış kazancı kapsamında gelir vergisine tabi olduğu, beş yıldan sonra satılması durumunda ise gelir vergisine tabi olmadığı,

4- Beş yıl içinde elden çıkarılması durumunda elde edilen kazanç değer artış kazancı olup KDV ne tabi olmadığı, ancak elden çıkarma işlemi devamlılık arz edecek veya ticari bir organizasyon gerektirecek şekilde yapılması durumunda elde edilen kazancın süre sınırlaması olmaksızın ticari kazanç olarak KDV'ye tabi olacağı

5- Nafakaların gelir vergisinden istisna bulunması dolayısıyla gelir vergisine tabi olmadığı, anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte Platformda yapılan görüşmelerde aşağıda belirtilen değerlendirmeler yapılmıştır;

Normal şartlarda eşler arasındaki her türlü taşınır-taşınmaz varlık geçişleri, bağışlar, hediyeler, yardımların vergiye tabi olmadığı, nakdi ya da aynı olarak hediye veya bağışı alan tarafların; istisna edilen tutar düşüldükten sonra kalan tutarlar üzerinden vergi ödemek zorunda oldukları görülmektedir

Nafakalar mahkeme kararı ile verilmiş olduğunda herhangi bir vergisel işlem doğmamaktadır. Günümüzde çok yüksek ve astronomik nafaka ödemeleri yapıldığı zaman, zaman basına yansımaktadır.

Vergi Adaleti açısından belli sınırların üstünün vergiye tabi hale getirilmesi gerektiği şeklinde sesler yükselmektedir. Yukarıdaki bu temel

iddia ve tespitlere rağmen; Basın ve sosyal medyaya yansıyan bu olayların; geneli kapsamadığı ve boşanma sonucu oluşan nafaka ve tazminatların; ilaveten vergiye tabi tutulmasının rasyonel bir sonuç doğurmayacağı ve aksine ilave sosyal problemler yaratacağı düşüncesi kesindir. Bu ana fikir çerçevesinde;

1-Boşanma esnasında oluşan mal paylaşımı yeni bir gelir değil, mevcudun ve daha önce kazanılmış değerlerin paylaşımıdır ve verginin konusuna girmemelidir.

2-Taraflarca anlaşılan ve Mahkemece karara bağlanan nafaka ödemesi ancak mağdur tarafın hayatını idamesi açısından bir değerdir ve vergiye tabi tutulmamalıdır.

3-Çoğunlukla mağdur olan tarafın Kadın olduğu ve zaten maddi açıdan da zor durumda kalan taraf olması sebebi ile, ilaveten de bir vergi yükü ile karşı karşıya bırakılmasının kadın hakları açısından kabul edilemez olduğu kesindir.

4-Mevcut vergi mevzuatına göre vergilendirilmeyen tüm bu değerlerin, yine aynı şekilde vergi dışı kalmasının hakkaniyet ve çoğunlukla mağdur taraf olan Kadınların pozitif ayrımcılık çerçevesinde değerli kılınması açısından önemli olduğu da yadsınamaz bir gerçektir.